

Ігор Зозуля*аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук**ОРІДУ НАДУ при Президентові України**ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6077-7426>***ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ» В КОНТЕКСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Дана стаття висвітлює проблеми розуміння поняття «соціальний захист» в наукових дослідженнях різних галузей наук. Продемонстрована відсутність єдиного сталого погляду на дане поняття та наявність певної кількості концепцій та концептуальних підходів, які автором визначено як публічно-управлінські, соціально-правові, соціально-економічні, соціально-психологічні, галузеві. Показана динаміка розвитку досліджень змісту і сенсу поняття «соціальний захист», починаючи з 90-х років минулого сторіччя. З'ясовано, що найбільша частина досліджень проводиться в галузях економічних та юридичних наук. Найменше уваги проблемі розуміння соціального захисту приділено в науці публічного управління та адміністрування. Показано, що в наукових дослідженнях здебільшого йдеться про організаційні та інституційні аспекти соціального захисту, а наукові визначення поняття «соціальний захист» мають велику кількість трактувань від визначень в Конституції України до соціального захисту громадян окремих професій.

Ключові слова: публічне управління та адміністрування; соціальний захист; соціальний захист моряків; наукові концепції.

Ihor Zozulia*PhD student of Humanities and Socio-Political Sciences Department,**ORIPA NAPA under the President of Ukraine**ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6077-7426>***THE NOTION OF «SOCIAL PROTECTION» IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC RESEARCH**

Problem statement and relevance. *The definition of «social protection» as a scientific problem is considered in this article. Scientists study the content and meaning of social protection in various fields of Ukrainian science. Research demonstrates the relationship between the notion of «social protection» as a scientific category and the legal definition of social protection. This problem is most studied in the legal and economic fields. Scientific definitions of the concept of «social protection» have a wide range of interpretations: from the definition of the concept in the Constitution of Ukraine to the concept of social protection of citizens for certain professions. All definitions relate to the social policy of the state, socio-economic and legal aspects. Some scientific concepts of social protection have been made for certain categories of professions and segments of the population. The problem of the context of the notion of «social protection» is little studied in the science of public administration and public management. Studies of the content of social protection for the field of activity of seafarers are absent in the science of public administration.*

Presentation of the main material of the study. *The article demonstrates that the use of the notion «social protection» in Ukraine dates back to the early 1990s and is still relevant for Ukrainian researchers today. Problems of introducing research into the practice of public administration and the legal context of the notion of «social protection» occupy a special place in research. Many studies concern the legal, socio-economic and organizational aspects of the implementation of social protection by the state. The system of social protection is considered as ancillary and corresponds to the level of development of the state as a social one. There are scientists who believe that social protection contributes to the comprehensive development of the individual. The analysis of scientific publications showed the lack of a unified view on the interpretation of the notion of «social protection». All modern publications are based on the results of several areas of research that have emerged in Ukrainian science since the 90s of last century.*

Conclusions and prospects for further research. *The analysis of publications showed the lack of a stable definition of «social protection». It has been studied for a long time in various fields of science. Defining the polysemy and content of the notion of «social protection» is important because the model of social protection in the state, the level of protection of the entire population and members of individual professions depends on its understanding and interpretation. Organizational and institutional aspects of social protection, social policy of the state, socio-economic and legal aspects are the subject of many scientific studies. There are separate scientific concepts of social protection for some categories of professions and segments of the population. The author of the article demonstrated his own conclusions about the existence of several areas of research, which he conditionally divided into public administration, socio-legal, socio-economic, socio-psychological, sectoral areas. Scientists do not study the meaning of the notion of «social protection of seafarers» in aspect of their professional mobility and processes of globalization. Further research by the author of this article will be aimed at defining the concept of «social protection» in the context of forming a model of social protection of seafarers.*

Key words: *public administration and public management; social protection; social protection of seafarers; scientific concepts.*

Постановка проблеми

Проблема соціального захисту різних категорій населення не є сталим поняттям і постійно досліджується науковцями в різних галузях наук. Однею з важливих наукових проблем постає надання більш точного визначення поняттю «соціальний захист» та його реалізації в контексті нормативно-правових актів. Цій проблематиці найбільше приділено увагу в юридичній та економічній галузі. В науці публічного управління та адміністрування цій проблемі приділено не багато уваги. В наукових дослідженнях здебільшого йдеться про організаційні та інституційні аспекти соціального захисту. Наукові визначення поняття «соціальний захист» мають велику кількість трактувань від визначень в Конституції України до соціального захисту громадян окремих професій. Втім, всі визначення стосуються соціальної політики держави, соціально-економічних та правових аспектів. Для деяких категорій професій та верств населення розробляються окремі наукові концепції соціального захисту. Інші – відносяться до загальної системи соціального захисту. Важливими постають питання розуміння соціального захисту на концептуальному та прикладному рівнях, зокрема для морської сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукових публікацій продемонстрував, що особливе місце посідають питання застосовності наукових розробок в практику публічно управлінської діяльності та правового контексту поняття «соціальний захист». М. Даніліна (2020 р.) сфокусувала дослідження на гарантіях права на соціальних захист та джерелах його поповнення. Соціальний захист визначається в аспекті заходів трьох рівнів (правові, соціально-економічні, організаційні), які реалізуються державою задля «матеріальної забезпеченості на рівні стандартів сучасного розвитку суспільства і вільного розвитку людини» [1]. Сама система соціального захисту розглядається як допоміжна і відповідає рівню розвитку держави як соціальної. В. Крижна (2020 р.) соціальний захист характеризує як окрему ланку суспільних відносин для «забезпечення достатніх можливостей особи для її всебічного розвитку та нормальної життєдіяльності» [2]. І. Юрійчук (2020 р.) визначає соціальних захист як основну суспільну потребу, яка реалізується «шляхом надання різного роду відповідних послуг» [3]. Я. Берназюк (2020 р.) зосередив увагу на реалізації права на соціальний захист та звернення до суду у випадку його порушення [4]. А. Бучик (2020 р.) дотримується думки багатьох вчених щодо взаємодії держави з громадян у обов'язках щодо забезпечення соціального захисту, зокрема це стосується підвищення активності громадян в забезпеченні власного матеріального благополуччя [5]. Л. Трофімова (2020 р.) демонструє вплив рішень суду щодо соціального захисту та впливу цього процесу на загальнодержавну соціальну політику та реалізацію засад внутрішньої політики держави [6]. І. І. Смирнова, О. Ю. Лихошва, Н. В. Рак, Л. А. Горієва (2020 рік) соціальний захист висвітлюють в контексті правових і економічних підходів в умовах ринкових відносин. До складових соціального захисту відносять соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальну допомогу. Поняття «соціальний захист» та «соціальна справедливість» розглядаються як взаємозалежні [7].

О. Василик (2019 р.) розглядає соціальний захист крізь призму розподільчих відносин і характеризує його як продукт ринкової економіки [8]. М. Чорна (2019 р.) поняття соціальний захист розглядає в контексті діяльності держави щодо розвитку повноцінної особистості, виявлення й нейтралізації негативних факторів, а також крізь призму самовизначення і самоствердження особистості [9]. В. Семенов, Ю. Рагуліна (2017 р.) характеризують соціальний захист як сукупність юридичних гарантій для кожного члена суспільства щодо основних соціально-економічних прав [10]. Поєднання декількох наукових підходів у визначення змісту соціального захисту відбувається в дослідженнях певної галузі, зокрема морської. Ці автори, як і попередні, вважають, що соціальний захист сприяє всебічному розвитку особистості. О. О. Кукшинова, Н. І. Чербаджи (2017 р.) під соціальним захистом моряків розуміють «комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб моряків та їхніх сімей відповідно до особливого виду їхньої діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у морському середовищі» [11]. І. М. Серватинська (2016 р.) розглядає етапи розвитку соціального страхування і зазначає, що соціальний захист як категорія і практична діяльність запроваджений в Україні з 1992 року і здійснюється за допомогою соціального страхування [12].

Аналіз останніх публікацій досліджень свідчить про відсутність єдиного погляду на тлумачення поняття «соціальний захист». Всі публікації ґрунтуються на результатах декількох напрямів досліджень, які сформувались в українській науці з 90-х років минулого століття.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Попри наявність великої кількості досліджень щодо розуміння поняття «соціальний захист» відсутні чіткі визначення щодо розуміння поняття в різних галузях та визначення їх особливостей. Відбувається уніфікація поняття, що призводить в практичній площині до констатації прав на соціальних захист без врахування особливостей певних галузей та глобального контексту, зокрема що стосується соціального захисту моряків.

Мета

Метод статті є висвітлення зробленої автором періодизації становлення і розвитку розуміння поняття «соціальний захист», що є передумовою удосконалення формулювання змісту поняття для реалізації права на соціальних захист моряків з врахуванням сучасних умов професійної мобільності.

Виклад основного матеріалу

В даній статті використовуються результати аналізу трактування поняття «соціальний захист» в наукових дослідженнях, які висвітлено в авторефератах дисертаційних досліджень з питань соціального захисту, розміщених у відкритому доступі в Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського. Дослідження періодизовані за роками видання. Більшість сучасних науковців пишуть про появу поняття «соціальний захист» з 1992 р. в українській науці, так само як і науков-

ці, які опублікували результати досліджень у 1998 році. О. І. Скомарохова (1998 р.) в контексті формування соціальної політики та зміни методологічних підходів до її реалізації визначає декілька етапів становлення поняття «соціальний захист» та соціальної політики зокрема: 1992 – середина 1994 рр. – перший етап; середина 1994 – 1996 рр. – другий етап; з 1997 р. – третій етап [13]. Ці етапи пов'язуються з процесами становлення ринкової економіки та формування соціально-економічної нерівності населення та його диференціації. Соціальний захист дослідницею визначається комплексно: як складова соціальної політики, спрямованої на зниження рівня негативних наслідків щодо диференціації населення; як багаторівнева ієрархічна система заходів щодо унеможливлення соціальної напруги, конфліктів, суперечностей; як запорука економічного росту; як заходи держави щодо зайнятості населення, оплати праці, податкової політики, мобільності населення, підготовки та перепідготовки кадрів, професійної підготовки, удосконалення правового поля. Аналіз подальших досліджень продемонстрував використання даної наукової концепції і дослідження та удосконалення її окремих складових.

Дослідження 1999 року зосереджені на декількох напрямках: тлумачення соціального захисту в контексті збереження і розвитку людського потенціалу та глобального значення соціального захисту (С. В. Сіденко [14]); розуміння соціального захисту в аспекті охоплення соціальним захистом всіх верств населення з акцентом на окрему людину як на міру соціального захисту (Т. Б. Токарський [15]). У 2000 р. формуються нові концептуальні підходи до розуміння поняття соціального захисту як функції держави з реалізації соціальних, громадянських, політичних прав громадян і як атрибуту розвиненої держави (А. О. Сіленко [16]). Дослідження 2002 р. є продовженням розвитку подібних концепцій і стосується правових гарантій соціального захисту та розуміння категорії «соціальний захист» як історично змінної категорії в залежності від стану розвитку держави (Н. П. Борецька [17]). Формується думка, що часткою соціального захисту є соціальне забезпечення, а формами останнього є соціальне страхування і соціальна допомога (О. В. Бермічева [18]). Зауважимо, що даних позицій дотримуються багато сучасних дослідників змісту поняття та сутності соціального захисту. У 2003 р. проводяться дослідження галузевих проблем соціального захисту, які розглядаються кризь призму інституту правового забезпечення соціального захисту та розвитку інституту громадянського суспільства (О. Г. Чутчева [19]).

Публікації 2004 р. висвітлюють різні проблеми соціального захисту, зокрема в контексті: фреймових моделей (О. В. Багумян [20]); «державно-регіональної системи підтримки соціально прийняттого життя населення» де соціальний захист тлумачиться як «солідарна, державно-регіональна, багатофункціональна система підтримки благополуччя населення на рівні, не нижчому від діючих стандартів і нормативів, яка попереджує нагромадження соціальних дефіцитів з метою досягнення суспільної стабільності на основі використання механізмів законодавчого, економічного, інформаційного та організаційно-програмного забезпечення» і яка охоплює «соціальне страхування, державне забезпечення та надання соціальних пільг і

послуг окремим категоріям населення за рахунок державного бюджету, соціальну допомогу та соціальну підтримку непрацездатних громадян за рахунок державного і місцевого бюджетів» (В. Я. Бідак [12]).

Дослідження 2005 р. стосуються питань: організаційно-правових та економічних заходів держави щодо забезпечення соціальних прав громадян різних груп населення (О.В. Басай [22]); єдності інституційних утворень та соціальних практик щодо соціальної допомоги тощо (В.А. Макаренко [23]); професійного зростання фахівців в окремих галузях (І. В. Пахар [24]). У 2006 р. продовжуються дослідження щодо ролі міжсекторальних суб'єктів соціального захисту («державний, приватний та недержавний некомерційний сектори економіки») та гарантій щодо соціальних ризиків (О. І. Антоненко [25]). Інші дослідження цього періоду стосуються деталізації поняття соціального захисту як складової соціально-трудова та розподільних відносин. Автореферати дисертаційних досліджень 2007 року висвітлюють питання формування фондів, здатних впливати «на соціальний захист населення та розвиток бізнесу» (М. В. Мних [26]); права громадян на соціальний захист та побудови системи соціального захисту в Україні (В. А. Рудик [27]). Соціальний захист в контексті соціально-економічних підходів розглядають дослідники у 2008 р., зокрема щодо: активної економічної політики, яка має сформувати політику соціального захисту (Р. Ф. Анаманюк [28]); попередження соціальної напруженості в суспільстві (Н. Г. Сорокіна [29]). У дослідженнях 2009 р. соціальний захист тлумачиться в контексті соціального блага (С.В. Богославець [30], Н. М. Жигар [31]), соціального ризику (М. В. Чічкань [32]). Л. А. Князька [33] (2010 р.) соціальний захист описує в аспекті процесу соціальної безпеки, Р. П. Луцький [34] – в контексті суспільних відносин, Т. Л. Постригань [35] – гарантування трудових прав. О. О. Казак [36] (2011 р.) розкриває проблеми різноаспектного соціального захисту саме економічно активного населення, А. О. Вольська [37] – інституту соціального страхування як важливої форми здійснення прав громадян на соціальний захист.

Висновки

Аналіз публікацій показав відсутність сталого визначення поняття «соціальний захист». Воно досліджується тривалий час в різних галузях наук. Визначення сенсу та змісту поняття «соціальний захист» є важливим, оскільки від його розуміння та тлумачення залежить модель соціального захисту в державі, а також рівень захищеності як всього населення, так і представників окремих професій. В наукових дослідженнях здебільшого йдеться про організаційні та інституційні аспекти соціального захисту і стосуються соціальної політики держави, соціально-економічних та правових аспектів. Для деяких категорій професій та верств населення розробляються окремі наукові концепції соціального захисту. Інші – відносяться до загальної системи соціального захисту. Виокремлюється декілька шкіл, які автором статті умовно розподілено на публічно-управлінські, соціально-правові, соціально-економічні, соціально-психологічні, галузеві. Попри наявність великої кількості досліджень щодо особливостей соціального захисту різних категорій населення, класифікованих за професійною приналежністю, відсутні дослідження щодо соціального за-

хисту моряків, враховуючи їх професійну мобільність та глобалізаційні тенденції. Подальші розвідки будуть стосуватись питань визначення поняття «соціальний захист» в контексті формування моделі соціального захисту моряків.

Література.

1. Даніліна М. Конституція України та соціальний захист населення. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 25–29. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Дата звернення: 15.09.2021).
2. Крижна В. Соціальні права громадян: соціальний захист та соціальне забезпечення. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 70–74. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Дата звернення: 15.09.2021).
3. Юрійчук І. Належне врядування та надання адміністративних послуг у сфері соціального захисту. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 129–133. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Дата звернення: 15.09.2021).
4. Берназюк Я. Темпоральні межі судового захисту соціальних прав. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 150–158. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Дата звернення: 15.09.2021).
5. Бучик А. Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Виклики сьогодення та шляхи їх подолання. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 166–171. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Дата звернення: 15.09.2021).
6. Трофімова Л. Судовий контроль належного врядування у справах про соціальних захист. *Соціальні права та їх захист адміністративним судом*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 4 вер. 2020 р.). Київ. 2020. С. 359–364. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Дата звернення: 15.09.2021).
7. Смирнова І. І., Лихошва О. Ю., Рак Н. В., Горісва Л. А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу 2020*. № 3(61). URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190> (Дата звернення: 20.09.2021).
8. Василик О. Соціальний захист населення як важлива складова публічного адміністрування. *Інновації: аспекти управління, виробництва, сфери обслуговування*: матеріали VIII-ої Всеукр. наук.-практ. конф. пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України М.Г.Чумаченка. ТНТУ імені Івана Пулюя (Тернопіль, 28 бер. 2019 р.). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/211065417.pdf> (Дата звернення: 20.09.2021).
9. Чорна М. Сутність права громадян на соціальних захист. *Конституційне право*. 4/2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/4/29.pdf> (Дата звернення: 20.09.2021).
10. Семенов В., Рагуліна Ю. Теоретичні основи державного управління системою соціального захисту в європейських країнах. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 5. С. 20–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ln_2017_5_5 (Дата звернення: 20.09.2021).
11. Кукшинова О. О., Чербаджи Н. І. Соціальних захист моряків як об'єкт правового регулювання. *Вісник Запорізького національного університету*. № 2. 2017. URL: <http://www.law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-2-2017/10.pdf>
12. Серватинська І. М. Фінансове забезпечення функціонування державних фондів соціального страхування: дис. ... канд. екон. наук. Черкаси, 2016. 282 с.
13. Скомарохова О. І. Соціальна політика та соціальний захист економічно активного населення України: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 1998. 21 с.
14. Сіденко С. В. Розвиток систем соціального захисту в умовах глобалізації економіки: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Київ, 1999. 28 с.
15. Токарський Т. Б. Зайнятість та соціальний захист населення (на матеріалах України та Ізраїлю): автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів, 1999. 22 с.
16. Сіленко А. О. Соціальна держава: еволюція ідеї, сутність та перспективи становлення в сучасній Україні: автореф. дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 2000. 29 с.
17. Борецька Н. А. Соціальний захист населення в умовах ринкової трансформації економіки: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Київ, 2002. 23с.
18. Бермічева О. В. Соціальна функція держави в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 17 с.
19. Чутчева О. Г. Правове регулювання соціального захисту громадян України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 17 с.
20. Багумян О. В. Текстова ситуація «соціальний захист»: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі різностильових англомовних текстів): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2004. 17 с.
21. Бідак В. Я. Соціальний захист населення та вдосконалення державних механізмів його регулювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів, 2004. 25 с.
22. Басай О. В. Правове забезпечення соціального захисту безробітних в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2005. 18 с.
23. Макаренко В. А. Соціальний захист населення: проблеми та тенденції розвитку: автореф. дис. ... канд. соціол. наук. Харків, 2005. 23 с.
24. Пахар І. В. Соціальний захист в органах внутрішніх справ України (соціологічний аспект аналізу): автореф. дис. ... канд. соціол. наук. Харків, 2005. 20 с.
25. Антоненко О. І. Розвиток системи соціального захисту населення регіону: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Одеса, 2006. 22 с.
26. Мних М. В. Страхування як механізм надання гарантій підприємницької діяльності та соціального захисту населення: сучасна теорія і практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. Київ, 2007. 29 с.
27. Рудик В. А. Юридичні гарантії права людини на соціальний захист в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 24 с.
28. Атаманюк Р. Ф. Соціальний захист сільського населення: стан та перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2008. 23 с.

29. Сорокіна Н. Г. Державне управління формуванням ціннісних орієнтацій сучасного українського суспільства: автореф. дис. ... канд. наук. з держ. упр. Дніпропетровськ, 2008. 23 с.

30. Богословець С. В. Недержавне пенсійне забезпечення як один із напрямів реалізації соціальної функції держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2009. 22 с.

31. Жигар Н. М. Соціальний захист сільського населення: стан і перспективи розвитку: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Львів, 2009. 26 с.

32. Чічкань М. В. Правове регулювання соціального захисту інвалідів в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2009. 24 с.

33. Князька Л. А. Адміністративно-правове регулювання в галузі соціального захисту населення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 17 с.

34. Луцький Р. П. Соціальний захист державних службовців в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 19 с.

35. Постригань Т. Л. Соціальний захист як гарантія реалізації трудових прав громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. 19 с.

36. Казак О. О. Організаційно-економічний механізм забезпечення пенсійної реформи в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Полтава, 2011. 23 с.

37. Вольська А. О. Соціальне страхування в умовах трансформаційної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2011. 17 с.

References.

1. Danilina M. Konstytutsiia Ukrainy ta sotsialnyi zakhyst naselennia. *Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 4 ver. 2020 r.). Kyiv. 2020. S. 25-29. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Data zvernennia: 15.09.2021).

2. Kryzhna V. Sotsialni prava hromadian: sotsialnyi zakhyst ta sotsialne zabezpechennia. *Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 4 ver. 2020 r.). Kyiv. 2020. S. 70-74. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Data zvernennia: 15.09.2021).

3. Yuriichuk I. Nalezhne vriaduvannia ta nadannia administratyvnykh posluh u sferi sotsialnoho zakhystu. *Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 4 ver. 2020 r.). Kyiv. 2020. S. 129-133. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Data zvernennia: 15.09.2021).

4. Bernaziuk Ya. Temporalni mezhi sudovoho zakhystu sotsialnykh prav. *Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 4 ver. 2020 r.). Kyiv. 2020. S. 150-158. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Data zvernennia: 15.09.2021).

5. Buchyk A. Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom. Vykyky sohodennia ta shliakhy yikh podolannia. *Sotsialni prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 4 ver. 2020 r.). Kyiv. 2020. S. 166-171. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Data zvernennia: 15.09.2021).

6. Trofimova L. Sudovi kontrol nalezhnoho vriaduvannia u spravakh pro sotsialnykh zakhyst. *Sotsialni*

prava ta yikh zakhyst administratyvnyum sudom: materialy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 4 ver. 2020 r.). Kyiv. 2020. S. 359-364. URL: <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8> (Data zvernennia: 15.09.2021).

7. Smyrnova I. I., Lykshosha O. Yu., Rak N. V., Horieva L. A. Sotsialnyi zakhyst naselennia na suchasnomu etapi: stan i problemy v Ukraini. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu* 2020. № 3(61). URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190> (Data zvernennia: 20.09.2021).

8. Vasylyk O. Sotsialnyi zakhyst naselennia yak vazhlyva skladova publicnogo administruvannia. *Innovatsii: aspekty upravlinnia, vyrobnytstva, sfery obsluhovuvannia: materialy VIII-oi Vseukr. nauk.-prakt. konf. pamiati pochesnoho profesora TNTU, akademika NAN Ukrainy M.H.Chumachenka. TNTU imeni Ivana Puliuia* (Ternopil, 28 ber. 2019 r.). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/211065417.pdf> (Data zvernennia: 20.09.2021).

9. Chorna M. Sutnist prava hromadian na sotsialnykh zakhyst. *Konstytutsiine pravo*. 4/2019. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/4/29.pdf> (Data zvernennia: 20.09.2021).

10. Semenov V., Rahulina Yu. Teoretychni osnovy derzhavnoho upravlinnia systemoiu sotsialnoho zakhystu v yevropeiskykh krainakh. *Pravovi horyzonty*. 2017. Vyp. 5. S. 20-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ln_2017_5_5 (Data zvernennia: 20.09.2021).

11. Kukshynova O. O., Cherbadzhy N. I. Sotsialnykh zakhyst moriakiv yak ob'ekt pravovoho rehulivannia. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. № 2. 2017. URL: <http://www.law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-2-2017/10.pdf>

12. Servatynska I. M. Finansove zabezpechennia funkcionuvannia derzhavnykh fondiv sotsialnoho strakhuvannia: dys. ... kand. ekon. nauk. Cherkasy, 2016. 282 s.

13. Skomarokhova O. I. Sotsialna polityka ta sotsialnyi zakhyst ekonomichno aktyvnoho naselennia Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Kyiv, 1998. 21 s.

14. Sidenko S. V. Rozvytok system sotsialnoho zakhystu v umovakh hlobalizatsii ekonomiky: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk. Kyiv, 1999. 28 s.

15. Tokarskyi T. B. Zainiatist ta sotsialnyi zakhyst naselennia (na materialakh Ukrainy ta Izrailiu): avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Lviv, 1999. 22 s.

16. Silenko A. O. Sotsialna derzhava: evoliutsiia idei, sutnist ta perspektyvy stanovlennia v suchasni Ukraini: avtoref. dys. ... d-ra polit. nauk. Kyiv, 2000. 29 s.

17. Boretska N. A. Sotsialnyi zakhyst naselennia v umovakh rynkovoї transformatsii ekonomiky: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk. Kyiv, 2002. 23s.

18. Bermicheva O. V. Sotsialna funktsiia derzhavy v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2002. 17 s.

19. Chutcheva O. H. Pravove rehulivannia sotsialnoho zakhystu hromadian Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2003. 17 s.

20. Bahumian O. V. Tekstova situatsiia «sotsialnyi zakhyst»: lnhvokohnityvnyi aspekt (na materialy riznostylovykh anhlomovnykh tekstiv): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. Kyiv, 2004. 17 s.

21. Bidak V. Ya. Sotsialnyi zakhyst naselennia ta vdoskonalennia derzhavnykh mekhanizmiv yoho

rehuliuвання: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Lviv, 2004. 25 s.

22. Basai O. V. Pravove zabezpechennia sotsialnoho zakhystu bezrobotnykh v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2005. 18 s.

23. Makarenko V. A. Sotsialnyi zakhyst naseleennia: problemy ta tendentsii rozvytku: avtoref. dys. ... kand. sotsiol. nauk. Kharkiv, 2005. 23 s.

24. Pakhar I. V. Sotsialnyi zakhyst v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy (sotsiologichnyi aspekt analizu): avtoref. dys. ... kand. sotsiol. nauk. Kharkiv, 2005. 20 s.

25. Antonenko O. I. Rozvytok systemy sotsialnoho zakhystu naseleennia rehionu: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Odesa, 2006. 22 s.

26. Mnykh M. V. Strakhuvannia yak mekhanizm nadannia harantii pidpriemnytskoi diialnosti ta sotsialnoho zakhystu naseleennia: suchasna teoriia i praktyka: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk. Kyiv, 2007. 29 s.

27. Rudyk V. A. Yurydychni harantii prava liudyny na sotsialnyi zakhyst v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2007. 24 s.

28. Atamaniuk R. F. Sotsialnyi zakhyst silskoho naseleennia: stan ta perspektyvy rozvytku: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Kyiv, 2008. 23 s.

29. Sorokina N. H. Derzhavne upravlinnia formuvanniam tsinnisnykh orientatsii suchasnoho ukraïnskoho suspilstva: avtoref. dys. ... kand. nauk. z derzh. upr. Dnipropertovsk, 2008. 23 s.

30. Bohoslovets S. V. Nederzhavne pensiine zabezpechennia yak odyń iz napriamiv realizatsii sotsialnoi funksiï derzhavy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Lviv, 2009. 22 s.

31. Zhyhar N. M. Sotsialnyi zakhyst silskoho naseleennia: stan i perspektyvy rozvytku: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Lviv, 2009. 26 s.

32. Chichkan M. V. Pravove rehuliuвання sotsialnoho zakhystu invalidiv v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2009. 24 s.

33. Kniázka L. A. Administratyvno-pravove rehuliuвання v haluzi sotsialnoho zakhystu naseleennia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2010. 17 s.

34. Lutsnyi R. P. Sotsialnyi zakhyst derzhavnykh sluzhbovtziv v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Lviv, 2010. 19 s.

35. Postryhan T. L. Sotsialnyi zakhyst yak harantiia realizatsii trudovykh prav hromadian: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2010. 19 s.

36. Kazak O. O. Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm zabezpechennia pensiinoi reformy v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Poltava, 2011. 23 s.

37. Volska A. O. Sotsialne strakhuvannia v umovakh transformatsiinoi ekonomiky: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk. Kyiv, 2011. 17 s.